

Rabobank

Sectorprognoses 2018

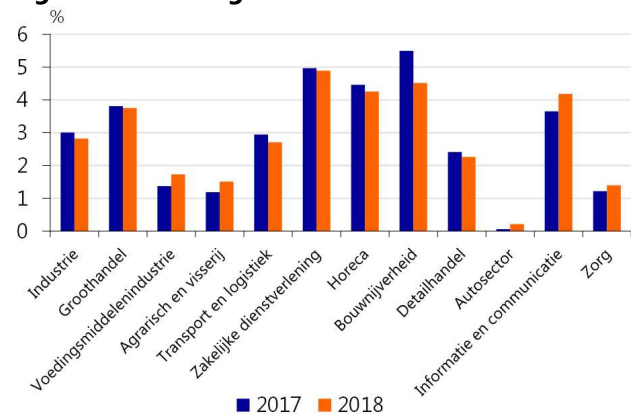
Themabericht
Lisette van de Hei

- In 2018 zullen de zakelijke dienstverlening en de bouwnijverheid het hardst groeien
- De hoge consumptiegroei is voordelig voor de Nederlandse horeca en detailhandel
- Onze sterke exportpositie is gunstig voor onder meer onze industrie
- Tekort aan arbeidskrachten voor sommige bedrijven belemmering voor groei

Kortgeleden brachten wij [onze groeiverwachtingen](#) naar buiten voor de Nederlandse economie voor dit en volgend jaar. We verwachten dat de Nederlandse economie in 2017 met 3,3 procent groeit en in 2018 met 2,4 procent. De hoge groei van dit en volgend jaar komt doordat we in een fase van stevig cyclisch herstel zitten. We verwachten dat de jaren van hoge inhaalgroei na 2018 voorbij zijn. Ook op de arbeidsmarkt is het verdere herstel zichtbaar. We voorzien dat de werkloosheid in 2018 daalt naar 4,5 procent.

Wij hebben onze macroverwachtingen doorvertaald naar groei in de verschillende sectoren, aan de hand van de 'afzetstructuur' van een sector. Zo kunnen de producten en diensten van bedrijven direct worden gekocht door bijvoorbeeld consumenten, maar ze kunnen ook worden geëxporteerd.

Figuur 1: Volumegroei in alle sectoren

Bron: Rabobank.

Toelichting: Groei betreft volumegroei van de omzet, dat wil zeggen dat de omzetgroei is gecorrigeerd voor inflatie.

Gemiddeld zal de omzet van Nederlandse bedrijven toenemen, maar niet alle sectoren zullen even hard groeien. Volgens deze doorrekening is de zakelijke dienstverlening de (hoofd-)sector die dit en volgend jaar het hardst zal groeien, gevolgd door de bouwnijverheid en de horeca. Daarentegen is de groei beperkter in de agrarische en de automotivesector (figuur 1).

Economische groei is breed gedragen

De economische groei van dit en volgend jaar wordt breed gedragen. Hiermee bedoelen we dat meer factoren bijdragen aan de groei. De export, de (woning-)investeringen en de consumptie dragen alle bij aan de versnelling van de economische groei (tabel 1). Onze exportwaarde is sinds 2010 elk jaar flink toegenomen. Door de groei bij een [aantal belangrijke handelspartners](#) en de sterke concurrentiepositie van Nederland verwachten we dat deze groei ook dit en volgend jaar aanhoudt. De consumptie is pas sinds 2014 weer aan het toenemen. Voor dit jaar gaan we uit van de hoogste consumptiegroei sinds 2000. Consumenten geven dit jaar weer meer uit omdat het aantal mensen met een baan is toegenomen, wat ervoor zorgt dat mensen gemiddeld meer te besteden hebben. Daarnaast ligt het consumentenvertrouwen ver boven het langetermijngemiddelde (figuur 2). Dit betekent dat mensen positief denken over de huidige en toekomstige economische en financiële situatie en dat ze het een gunstige tijd vinden om grote aankopen te doen.

Tabel 1: Macroverwachtingen voor Nederland

<i>Jaar op jaar volumemutatie in %</i>	<i>'16</i>	<i>'17</i>	<i>'18</i>
Bruto binnenlands product	2,1	3,3	2,4
Particuliere consumptie	1,5	2,2	1,9
Overheidsbestedingen	1,0	0,6	1,6
Private investeringen	6,5	6,4	4,7
Uitvoer goederen en diensten	4,1	5,3	4,5
Invoer goederen en diensten	3,9	4,6	4,8
Consumentenprijzen (%)	0,1	1,4	1,5
Werkloosheid (%-beroepsbevolking)	6,0	5,0	4,5

Bron: Rabobank

Figuur 2: Het consumentenvertrouwen ligt al geruime tijd ruim boven het langetermijngemiddelde

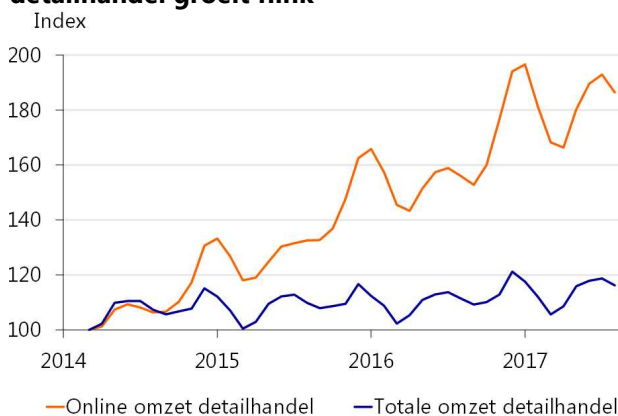
— Consumentenvertrouwen

Bron: CBS

Consument geeft meer uit in winkels...

De hoge consumptiegroei voor dit en volgend jaar is gunstig voor onder meer de Nederlandse detailhandel. De omzet van winkels is sinds 2014 toegenomen, waarbij bedrijven die zich richten op foodproducten iets harder zijn gegroeid dan winkels in non-foodproducten. Dat het met de detailhandel de goede kant op gaat, komt wellicht niet overeen met het beeld dat we hebben van deze sector. Toenemende leegstand en faillissementsaanvragen dit jaar van winkels als Witteveen en het moederbedrijf van Gaastra en McGregor dragen daar waarschijnlijk aan bij. Blijkbaar compenseren de groeiende winkels de verliezen van de slechtlopende winkels. Daarbij wordt er steeds meer online verkocht, door pure webwinkels, maar ook door bedrijven die naast een fysieke winkel een webwinkel hebben. In de omzet van winkels is een duidelijk seizoenspatroon zichtbaar –de decemberaanpakken zorgen elk jaar weer voor de hoogste omzetgroei– maar duidelijk is dat de online omzet de afgelopen jaren flink is toegenomen (figuur 3). Voor de gehele detailhandel verwachten we voor dit en volgend jaar een volumegroei van de omzet van ruim 2 procent. Zowel food- als non-foodwinkels zullen groeien. Doordat de afzetprijzen ook licht zullen stijgen, verwachten we een omzetgroei van ruim 3 procent.

Figuur 3: Met name de online omzet van de detailhandel groeit flink

Bron: CBS.

Toelichting: Betreffen indexcijfers van het 3-maandsgemiddelde, waarbij maart 2014 = 100. CBS is in maart 2014 begonnen met de registratie van de online omzet van de detailhandel; eerdere data zijn hierdoor niet beschikbaar.

... en in de horeca

Ook horecabedrijven zullen profiteren van de hoge consumptiegroei. De omzet van Nederlandse horecazaken is sinds 2011 elk jaar toegenomen, zowel van logiesverstrekking als van eet- en drinkgelegenheden. De eerste jaren was deze omzetstijging nog gedreven door een stijging van de afzetprijzen, maar sinds 2014 is er ook sprake van een volumestijging. We verwachten dat deze groei de komende jaren doorzet. Voor 2017 en 2018 gaan we uit van een volumegroei van ongeveer 4 procent. Doordat tegelijkertijd de prijzen zullen toenemen, zal de omzetgroei ruim 6 procent bedragen. Dit is vergelijkbaar met de groei van de vorige jaren.

Exportgroei gunstig voor industrie, groothandel en transport

De exportgroei is uiteraard gunstig voor sectoren die voor een groot deel afhankelijk zijn van de export. De industrie is hier een voorbeeld van. De omzet van de industrie daalt al een aantal jaren, maar de toegevoegde waarde (dat is de omzet minus de waarde van alle halffabricaten en diensten die bij de productie zijn verwerkt) neemt al wel een aantal jaren toe. In de eerste twee kwartalen van 2017 nam zowel de omzet als de toegevoegde waarde flink toe. Door de verwachte exportstijging en het hoge vertrouwen van producenten in de industrie verwachten we voor dit en volgend jaar ongeveer 3 procent groei. Ook de groothandel en de transportsector zullen profiteren van de exportgroei. Deze sectoren zijn namelijk ook voor een belangrijk deel van hun omzet afhankelijk van export; beide sectoren voor ongeveer 70 procent. Dit kunnen directe diensten zijn voor buitenlandse bedrijven, bijvoorbeeld de opslag of het transport van goederen, maar een bedrijf kan ook indirect afhankelijk zijn van export. Wanneer een groothandel bijvoorbeeld producten verkoopt die door

de afnemer worden geëxporteerd, dan is die groothandel ook afhankelijk van het buitenland. We verwachten dat de hoge exportgroei voor dit en volgend jaar zorgt voor groei in deze sectoren. Het volume van de omzet van de groothandel zal met bijna 4 procent toenemen in beide jaren; in de transportsector zal de groei bijna 3 procent bedragen.

Zakelijke dienstverlening blijft groeien

Een sector die niet alleen afhankelijk is van exportgroei of consumptiegroei, maar juist profiteert van de gehele positieve dynamiek van de Nederlandse economie, is de zakelijke dienstverlening. Deze sector bestaat enerzijds uit bedrijven die specialistische zakelijke diensten aanbieden, zoals advocatenkantoren en reclamebureaus, en anderzijds uit bedrijven die ondersteunende diensten aanbieden, waaronder beveiliging, schoonmaak en arbeidsbemiddeling. Waar een notaris met name profiteert van de toegenomen vastgoedtransacties, profiteren uitzendbureaus bijvoorbeeld van de vraag naar arbeidskrachten. We verwachten dat de groei van de zakelijke dienstverlening dit en volgend jaar doorzet: met ongeveer 5 procent volumegroei in beide jaren. Deze groei is voor een deel gedreven door de positieve economische dynamiek. Daarnaast besteden veel bedrijven niet-kerntaken, zoals schoonmaak of beveiliging, steeds vaker uit aan de dienstensector. Onder andere hierdoor heeft de zakelijke dienstverlening zich ontwikkeld tot de grootste sector in de Nederlandse economie.

Conclusie

Al met al zijn de vooruitzichten voor 2018 gunstig. Door de aanhoudende groei van de export en de consumentenbestedingen is er in de meeste branches meer vraag naar goederen en diensten, waardoor de omzet van Nederlandse bedrijven gemiddeld zal toenemen. Niet alle bedrijven zullen dit groeipotentieel echter kunnen realiseren, bijvoorbeeld doordat zij onvoldoende gekwalificeerd personeel hebben. Een aanzienlijk deel van de ICT-bedrijven, callcenters, uitzendbureaus en bepaalde industriële productiebedrijven geven aan dat zij een tekort aan arbeidskrachten als belemmering voor groei zien.

Voor de prognoses van de afzonderlijke sectoren en een toelichting daarop, lees meer op rabobank.nl.

Bijlage

Tabel 2: Onze groeiverwachtingen voor 2017 en 2018

<i>Jaar op jaar groei in %</i>	<i>2017</i>			<i>2018</i>		
	<i>Omzet</i>	<i>Afzetprijzen</i>	<i>Volume</i>	<i>Omzet</i>	<i>Afzetprijzen</i>	<i>Volume</i>
Agrarisch en visserij	0,4	-0,8	1,2	1,2	-0,3	1,5
Voedingsmiddelenindustrie	3,5	2,1	1,4	4,3	2,6	1,7
Bouwnijverheid			5,5			4,5
Automotive	1,3	1,3	0,1	1,6	1,4	0,2
Industrie			3,0			2,8
Groothandel	4,9	1,1	3,8	5,3	1,4	3,8
Detailhandel	3,7	1,3	2,4	3,4	1,2	2,3
Horeca	6,8	2,2	4,5	6,7	2,4	4,3
Transportsector	4,2	1,3	2,9	4,0	1,2	2,7
Informatie en communicatie	4,5	0,8	3,7	5,1	0,8	4,2
Zakelijke dienstverlening	6,6	1,6	5,0	6,9	1,9	4,9
Zorg			1,2			1,4

Bron: Rabobank

Auteur(s)

Lisette van de Hei

RaboResearch Nederland

☎ 030 21 52052

✉ Lisette.van.de.Hei@rabobank.nl